

Les 1 Nederland verandert

In de tijd van burgers en stoommachines gingen boeren aardappels verbouwen.

Daardoor kwam er meer eten. In de winter

verdienden veel boeren bij door thuis te spinnen of te weven.

De uitvinding van de **stoommachine** veranderde het landschap. Er kwamen **fabrieken** en kanalen, de **eerste spoorlijn** ging open en er kwamen stoomtreinen en stoomboten. Ook groeiden de steden. Het thuiswerk van de boeren werd overgenomen door machines in fabrieken. Omdat fabrikanten zoveel mogelijk wilden verdienen, stonden de machines dag en nacht aan. Al deze veranderingen noemen we de **industriële revolutie**.

Les 2 Werken in de fabriek

Het werken in de hete fabrieken vol gevaarlijke machines was ongezond. Mensen werkten minstens twaalf uur achter elkaar, ook 's nachts.

Hun kinderen zagen ze nauwelijks. Die werkten ook in de fabriek, waar ze bijvoorbeeld draden aan elkaar knoopten. Deze kinderen waren vaak oververmoeid, groeiden niet goed en konden niet naar school. Dokters en onderwijzers protesteerden tegen deze **kinderarbeid**. Door het **Kinderwetje van Van Houten** uit 1874 werd fabriekswerk voor kinderen onder de 12 jaar verboden. Vanaf 1901 moesten kinderen tot 12 jaar verplicht naar school.

de stoommachine

Een machine die door damp van kokend water een groot wiel kan laten draaien.

de fabriek

Een groot gebouw met machines waar producten gemaakt worden.

de eerste spoorlijn

De eerste spoorlijn in Nederland bestemd voor stoomtreinen. De eerste spoorlijn werd in 1839 in gebruik genomen.

de industriële revolutie

De grote veranderingen die plaatsvonden na de uitvinding van de stoommachine.

de kinderarbeid

Werk dat door kinderen wordt gedaan. Deze kinderen kunnen daardoor niet naar school.

het Kinderwetje van Van Houten

Een wet uit 1874 die het verbod om kinderen in fabrieken en werkplaatsen te laten werken.

Zo leer je voor de toets

- Bekijk de samenvatting.
- Leer de teksten en de dik gedrukte woorden.
- Vraag iemand om je te overhoren.

De toets is op

Les 3 Handel met de koloniën

In de kolonie Nederlands-Indië moesten boeren gewassen verbouwen en aan Nederland geven als een soort belasting. Door dit

cultuurstelsel bleven de mensen in Nederlands-Indië arm en leden ze honger. De Nederlander Multatuli protesteerde daartegen met zijn boek **Max Havelaar**. In 1870 werd het cultuurstelsel afgeschaft. Daarna kochten Nederlandse fabrikanten goedkoop **grondstoffen** in Nederlands-Indië, vooral rubber. Daarvan werden in Nederlandse fabrieken producten gemaakt, zoals banden. Deze producten werden in de kolonie duur verkocht. Zo werden de fabrikanten rijk.

het cultuurstelsel

Een afspraak die inhield dat boeren in Nederlands-Indië gratis gewassen moesten verbouwen voor Nederland.

Max Havelaar

Een beroemd boek van de Nederlandse schrijver Multatuli, waarin hij protesteert tegen het cultuurstelsel in Nederlands-Indië.

de grondstof

Iets wat gebruikt wordt om een product van te maken. Katoen is bijvoorbeeld de grondstof voor textiel en rubber de grondstof voor banden.

Laat het zien

Als je iets wilt vertellen over geschiedenis, is het soms handig het te laten zien. Je kunt het dan beter uitleggen. In dit thema heb je geoefend met manieren om iets duidelijk te maken aan een ander.

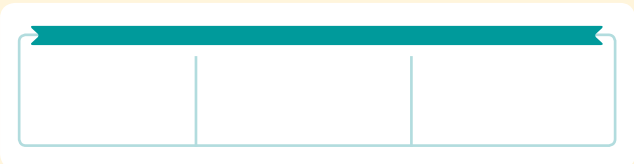
Les 1

Je hebt schilderijen verbonden met een tijdlijn. Zo kun je laten zien hoe het landschap veranderde tijdens de industriële revolutie.

Les 2

Je hebt een weekkalender ingevuld met kleuren. Zo kun je verschillen tussen jouw week en die van kinderen in de tijd van burgers en stoommachines laten zien.

Les 3

Je hebt een cyclus ingevuld. Zo kun je laten zien hoe de fabrikanten veel geld verdienen aan de koloniën.

